

Téma: Izrael, mint templomközösség és diaszpóra

- A babiloni fogság ideje (Kr.e. 586- 538.)

A babiloniak által végrehajtott deportáció három lépésben történt: 597, 587, 582 (Jer. 52,28-30), de sokan menekültek Egyiptomba is. Így alakult ki a babiloni és az egyiptomi diaszpóra. Ez utóbbi a hellenista korban lett jelentős, a fogság idején azonban Júda és Babilon volt a zsidóság életének színtere. Júdában a földműves réteg maradt, számszerűen többen, mint ezt a későbbi hagyomány állítja. Idegeneket nem telepítettek a deportáltak helyére, mint ezt az asszírok tették az északi királyság, Izrael esetében. A feldúlt országban maradt lakosság helyzete igen nehéz volt. A babiloniak egy irántuk lojális júdait, Gedalját állították a tartomány élére, Micpa székhellyel. Gedaljának sikerült az életet bizonyos fokig újjá szervezni, de rövidesen gyilkosság áldozata lett. Ezután Júdát valószínűleg Szamária tartomány alá rendelték. A templom lerombolásával megszűnt a rendszeres kultusz, de rendszeresen tartottak időnként istentiszteleti cselekmény, elsősorban gyásztistentiszteleteket. Júda területi veszteségeket is elszenvedett: az edomiták a fogság ideje alatt betelepedtek Dél-Palesztinába, egészen Hebronig nyomulva. Júda társadalmi és gazdasági elitje Babilóniában élt: a királyi család a fővárosban, a többiek vidéken, mint telepések. Nem voltak rabszolgák, hanem mint félig szabadok éltek a számukra kijelölt területeken, amiket nem hagyhattak el. Saját vagyonuk volt, házat építettek, földet műveltek. Bizonyos autonómiát élveztek, előljárókat állíthattak, Palesztinával érintkezhetek. Nabukodonozor halála (Kr.e. 562.) után egyre kedvezőbb helyzetbe kerültek, alkalmuk nyílt, hogy bekapcsolódjanak a birodalom életébe. Nem olvadtak be az idegen lakosságba, hanem megőrizték nemzeti identitásukat, megtartották hitüket. Összetartotta őket a haza utáni vágyódás és a Jahve- hit. Ragaszkodtak az ősök hagyományához, a körülmetélés és a szombat megtartása, mint a pogányoktól megkülönböztető jel, különleges hangsúlyt kapott. A fogság a vallási megújulás ideje volt. Ebben döntő szerepe volt **Ezekiel** prófétának, és a szintén ekkor tevékenykedő ismeretlen prófétának, akinek az igehirdetését Izajás könyve 40- 55. fejezetében találjuk – ezért őt **Deutero- Izajás**nak nevezzük. A fogságba hurcolt papság is hozzájárult a hit és a nemzeti hagyomány megőrzéséhez. A fogság idején keletkezett a Papi írás és a nagyszabású Deuteronomisztikus történeti mű (Józsue, Bírák, 1-2 Sámuel, 1-2 Királyok könyve), amely összefoglalja Izrael történetét a honfoglalástól a babiloni fogságig, és a hit szemével keresi a katasztrófa okait.

- Hazatérés és a templom felépítése

Kürosz perzsa király (Kr.e. 559- 530) 538- ban legyőzte Nabonidot, az utolsó újbabiloni uralkodót, és ezzel az egész Közel- Kelet ura lett. A perzsák kedveztek a meghódított népek kultúrájának, vallási kultuszainak. Ennek szellemében 539- ben Kürosz engedélyezte a jeruzsálemi templom felépítését és a Jahve tisztelet helyreállítását. Visszaadta a templom Babilonba szállított kultikus edényeit. Csak a templom felépítéséhez és a kultusz helyreállításához szükséges emberek tértek vissza, nem az egész deportált nép. Kezdetben az építkezés elakadt, de a deportáltak második csoportjának hazatérével (Kr.e. 520) új lendületet kapott. **Aggeus** és **Zakariás** próféták sürgették a közösség vezetőit, Zerubbábel és

Józsue főpapot, így az építkezés Kr.e. 515- ben befejeződött. A templomot ünnepélyesen felszentelték, de Jeruzsálem falainak felépítését a hatóságok nem engedélyezték. Ettől kezdve Izrael kultuszközösséggé alakult, azok gyülekezetévé, akik a jeruzsálemi templomban tisztelték az egy és igaz Istent. A templom a Babilonban maradt zsidó közösségnek is központja lett.

- **Nehemiás és Ezdrás** tevékenysége

A templom felépítésével a Júdába visszatért zsidó közösség élete még nem rendeződött teljesen. A tartomány hovatartozása még tisztázatlan volt. Jeruzsálem romokban hevert, a közigazgatás nem épülhetett ki, s így Szamária ellenséges beállítottságú kormányzói ismét beavatkozhattak Júda ügyeibe. A közösség belső életében sem ment minden rendben. Bár felépült a templom, a közösség középpontja lett, és az életet a hagyományban őrzött Törvény szellemében rendezték, mégis számos visszaélés történt a kultuszban, általános lazaság mutatkozott a köz- és egyéb erkölcs terén, a szociális feszültségek kiéleződtek az elszegényedés miatt. A vallási életet az idegenekkel kötött házasság gyakorisága veszélyeztette, fenyegetve a hit tisztaságát. Gyakori volt a válás is, a feleségek elbocsátása. A szociális igazságtalanság megnyilvánulásai voltak a védtelenek – özvegyek, árvák, idegenek – sanyargatása, a napszámosok bérének visszatartása, a szegények fokozódó eladósodása és rabszolgasorsra jutása. A közösség állapotát a Kr.e. 500 és 450 között tevékeny **Malakiás** próféta igehirdetéséből ismerjük.

Az égetően szükséges közigazgatási és vallási reformot az V. század közepétől tevékeny Nehemiás és Ezdrás hajtotta végre. **Nehemiás** I. Artaxerszész (Kr.e. 465- 424) udvari tisztviselője volt, aki 445- ben királyi meghatalmazással, mint Júda helytartója, Jeruzsálembe ment, hogy a perzsa hatóságok támogatásával a város falait és erődítményeit felépítse. Jeruzsálem a tartomány fővárosa lett. Nehemiás tehát felépítette Jeruzsálem falait, megteremtette Júda és Jeruzsálem közigazgatását, megszervezte a tartomány életének külső feltételeit, megjavította a szociális viszonyokat.

A közösség vallási életének újjászervezése **Ezdrás** pap küldetéséhez fűződik. Nem világos, melyik (I. vagy II.) Artaxerszész 7. esztendejében királyi meghatalmazással, a Babilonból visszatértek csoportjával érkezett Jeruzsálembe, hogy Isten törvényét tanítsa, és annak érvényt szerezzen. A hazatérők erőt és lelkesedést hoztak a Júdában élő közösségnek. Ezdrás elkötelezte a közösség tagjait a Törvény megtartására. Sikerült elérnie, hogy az idegenekkel kötött házasságokat felbontották, és a jövőben nem fordult elő a vegyesházasságok problémája. Az ő reformja adta meg a következő időben a jeruzsálemi közösség életformáját. Ezután a Makkabeusok koráig alig ismert a zsidóság történelme. A palesztinai zsidóság a továbbiakban nem mutatott politikai aktivitást, ezért életét nem zavarták meg azok az események, amik a perzsa birodalmat megmozgatták.